

УДК 330.322.54

О. А. Ворсовський,
аспірант, Київський Національний університет імені Тараса Шевченка

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У даній статті досліджуються зміни обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств України. Аналізується розподіл фінансово-інвестиційних ресурсів між різними галузями.

The changes of volume of financially-investment resources of enterprises of Ukraine are probed in this article. Allocation of financially-investment resources is analyzed between different industries.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фінансово-інвестиційні ресурси підприємств є основною складовою фінансового потенціалу їх інвестиційної діяльності та багато в чому визначають масштаби цієї діяльності. Збільшення обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів та ефективності їх використання прямо впливає на соціально-економічний зростання будь якої країни. На даний час економіка України потребує активізації інвестиційної діяльності підприємств, що, в свою чергу, пов'язано зі збільшення обсягів фінансово-інвестиційних ресурсів вітчизняних підприємств.

Інвестиційні процеси в Україні характеризуються нестачею фінансово-інвестиційних ресурсів, значною різницею між інвестиційними вкладеннями та інвестиційними потребами, обмеженими можливостями фінансування інвестицій з різних джерел. Під час світової фінансової кризи відбулось погіршення впливу зовнішніх економічних факторів на фінансове забезпечення інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Таким чином, досить актуальними питаннями є формування фінансово-інвестиційних ресурсів та їх розподілу між різними галузями.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням інвестиційних ресурсів займалися такі вчені, як: Просяник В.М., Бланк І.А., Марголін А.М., Бистряков А.Я., Майорова Т.В., Турянська М.М., Удалих О.О., Пересада А.А., Бард В.С., Шевчук В.Я., Рогожин П. С. та інші. Проте дослідженню фінансово-інвестиційних ресурсів вітчизняних підприємств та їх розподілу між окремими галузями приділяється не достатньо уваги.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Отже, з огляду на вищесказане метою нашої статті є дослідження фінансово-інвестиційних

ресурсів підприємств України та їх розподілу між різними галузями.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Як засвідчують дані, наведені на рис.у 1, з 2004 до 2008 роки відбувається збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів вітчизняних підприємств. Найбільш значне зростання обсягу цих ресурсів спостерігається у 2007 та 2006 роках, що було пов'язано зі зростанням обсягів майже всіх видів фінансово-інвестиційних ресурсів. У 2005 році також відбулося збільшення обсягів більшості фінансово-інвестиційних ресурсів. 2008 рік характеризувався зменшенням одного з найважливіших джерел формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності підприємств — чистого прибутку. Але, навіть незважаючи на це, сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств України також в цьому році збільшилася.

Для подальшого дослідження фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств України проведемо аналіз цих ресурсів, що належать підприємствам різних галузей.

Найбільші обсяги фінансово-інвестиційних ресурсів порівняно з іншими галузями мають підприємства переробної промисловості та підприємства, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям.

Обсяги фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям з 2006 до 2008 роки є найбільшими порівняно з підприємствами інших галузей (табл. 1). Така сума фінансово-інвестиційних ресурсів сформувалася в першу чергу через використання позичкових джерел формування цих ресурсів та емісію цінних паперів. Сукупний чистий прибуток, що отримували ці підприємствами за останні роки, був одним з найбільших у порівнянні з іншими галузями. Винятком,

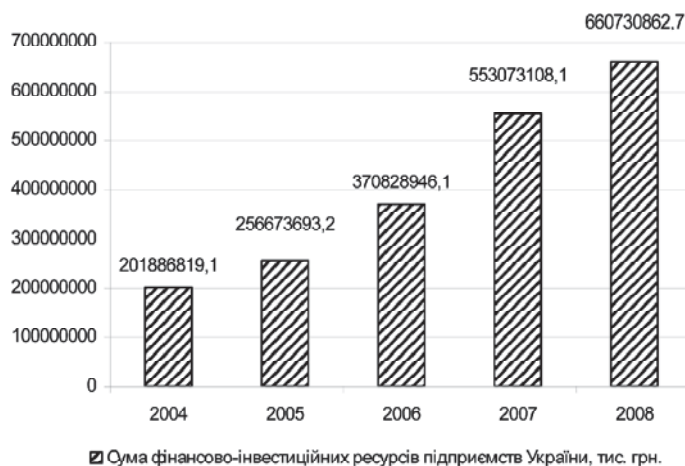

Рис. 1. Сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств України за 2004 — 2008 роки (за даними Державного комітету статистики України)

як і для підприємств переробної промисловості, став 2008 рік, коли збитки підприємств цієї галузі перевищили прибутки — загальний чистий збиток склав 9 517 391 200 грн. Але, незважаючи на це, за рахунок позичкових фінансових ресурсів, амортизаційних відрахувань та коштів, отриманих від емісії цінних паперів, загальний обсяг фінансово-інвестиційних ресурсів у цьому році збільшився.

Наведені в табл. 1 данні засвідчують, що сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств переробної промисловості набагато більша за суму фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств багатьох інших галузей. Це пов'язано зі значними обсягами майже всіх видів фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств переробної промисловості. Винятком є 2008 рік, коли збитки підприємств цієї галузі виявилися набагато більшими, ніж їх прибутки, що було пов'язано в першу чергу з впливом світової фінансової кризи. Варто зазначити, що ще більший чистий збиток був отриманий тільки підприємствами, основним видом діяльності яких є торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям. Але, незважаючи на це, сума фінансово-інвестиційних ресурсів у 2008-му році все одно збільшилася, що пов'язано з залученням значного обсягу позичкових коштів, які збільшилися в два рази порівняно з 2007 роком; залученням коштів за допомогою емісії акцій та збільшенням амортизаційних відрахувань.

Також до галузей зі значними порівняно з іншими галузями обсягами фінансово-інвестиційних ресурсів відносяться сільське господарство, мисливство та лісове господарство; добувна промисловість; будівництво; торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; діяльність транспорту та зв'язку; фінансова діяльність; виробництво та розподілення електроенергії, газу і води.

Варто відзначити, що підприємства, основним видом діяльності яких є сільське господарство, мисливство та лісове господарство, мають значну суму фінансово-інвестиційних ресурсів у порівнянні з багатьма іншими галузями. Також, слід наголосити, що сума фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств постійно збільшувалася за останні роки. Збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів відбувалося, в першу чергу, за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучалися з позичкових джерел. Таке джерело фінансування інвестиційної діяльності, як чистий прибуток в деякі роки збільшувався, а в деякі — зменшувався. Тому можна зробити висновок, що його вплив на збільшення сукупного фінансового потенціалу інвестиційної діяльності підприємств сільського господарства, мисливства та лісового господарства, яке спостерігалось в останні роки, не є дуже значним. Найбільшого значення сукупний чистий прибуток цих підприємств набув у 2007 році та склав 6 916 518 000 грн.

Сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств добувної промисловості, за винятком 2006 року, за останні роки постійно збільшувалася (табл. 1). Зменшення цих ресурсів у 2006-му році пов'язано зі значним скороченням використання залучених джерел формування фінансово-інвестиційних ресурсів. Також варто зазначити, що ці підприємства отримали у 2008 році найбільший порівняно з підприємствами інших галузей сукупний чистий прибуток. Це й стало причиною значного збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств добувної промисловості.

Сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є будівництво, також постійно збільшувалася (табл. 1). Збитки цих підприємств у 2008 році, як і більшість підприємств вищедосліджених галузей, перевищили прибутки. Збільшення обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів будівельних підприємств в цьому році відбулося в першу чергу, через залучення ними великого обсягу позичкових коштів. Слід наголосити, що фінансово-інвестиційні ресурси будівельних підприємств переважно є позичковими та залученими.

Варто зазначити, що підприємства, основним видом діяльності яких є торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, у 2008 році дещо зменшили обсяг фінансово-інвестиційних ресурсів. Це зменшення відбулося за рахунок скорочення прибутків, отриманих підприємствами цих галузей, та зменшення залучених фінансово-інвестиційних ресурсів. У інші роки відбувалося збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств. Особливо різке збільшення відбулося в 2007 році, коли обсяг фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, зріс

майже вдвічі. Це було пов'язано зі збільшенням майже в два рази всіх видів фінансово-інвестиційних ресурсів. Також варто відзначити значне використання цими підприємствами позичкових фінансово-інвестиційних ресурсів, обсяг яких в останні роки був одним з найбільших, в порівнянні з іншими галузями.

Сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств транспорту та зв'язку за останні роки постійно збільшувалася (табл. 1). Це збільшення відбулось і в 2008 році, коли на економіку України почала впливати світова фінансова криза. Також варто відзначити, що на обсяг фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств транспорту та зв'язку дуже значний вплив здійснює використання такого джерела формування цих ресурсів, як амортизаційні відрахування. Обсяг амортизаційних відрахувань у цих підприємств є одним з найбільших у порівнянні з підприємствами інших галузей. Більший обсяг фінансово-інвестиційних ресурсів цього виду в останні роки мали лише підприємства переробної промисловості.

Як засвідчують дані, наведені в табл. 1, сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є фінансова діяльність, постійно збільшувалася. Особливо великим це збільшення виявилось у 2007 та 2008 роках, хоча в останньому році темпи його впали. Це пов'язано з початком впливу на економіку України світової фінансової кризи. Основними джерелами формування фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств є кошти від емісії цінних паперів, чистий прибуток та позичкові джерела. Також варто відзначити, що обсяг такого виду фінансово-інвестиційних ресурсів, як амортизаційні відрахування, є значно меншим порівняно з багатьма іншими галузями.

У 2005 та 2006 роках спостерігається зменшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є

Таблиця 1. Фінансово-інвестиційні ресурси підприємств за 2004–2008 роки (тис. грн.)*

Основний вид діяльності	2004	2005	2006	2007	2008
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	7967464,2	11869190	12701858,8	22300926,3	37709649,6
Рибальство, рибицтво	75039,3	81470,8	121460,1	106883,4	653054,3
Добувна промисловість	10312791,1	13379321,9	11447037	23031643,9	37239594,9
Переробна промисловість	50048827,5	55671334,9	89341825,6	109994028,2	123620663,3
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	19554798,9	10583729,2	9135014,2	18945874,8	23495959,7
Будівництво	7578849,6	14197775,8	21404307,9	43924978	59091343,9
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	31915139,1	41323029,2	55850963,3	102261992,4	94004396,3
Діяльність готелів та ресторанів	2077805	2035389,8	3376004,2	5277962,6	4774486,7
Діяльність транспорту та зв'язку	18393842,2	39719698,3	40470166,3	50601155,2	58993031,7
Фінансова діяльність	15289178	17084569,1	20225509,1	41045503,7	59931498,3
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємствам	29306360,4	43997694,5	93473823,5	128204649,1	151703983,7
Освіта	89808,6	565711,7	455799,6	267217,4	298629,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	976435,8	863270,5	1245214,4	1338019,1	2025548,3
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	2055343,7	2558038,4	3518979,8	5919823,7	7220138,5

*За даними Державного комітету статистики України.

виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (табл. 1). Це зменшення пов'язане зі зменшенням обсягу залучених фінансово-інвестиційних ресурсів. У 2007 та 2008 роках спостерігається збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств. Варто зазначити, що у 2007 році зріс обсяг майже всіх видів фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є виробництво та розподілення електроенергії, газу та води. Збільшення 2008 року було пов'язане зі збільшенням амортизаційних відрахувань, залучених та позичкових фінансово-інвестиційних ресурсів.

Підприємства, основним видом діяльності яких є рибальство і рибицтво, діяльність готелів та ресторанів, освіта, охорона здоров'я та надан-

ня соціальної допомоги, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту, мають значно менші обсяги фінансово-інвестиційних ресурсів.

З 2004 до 2006 року відбувається поступове збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є рибальство та рибництво (табл. 1). Значне збільшення фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств спостерігається у 2008 році. Це збільшення відбувалося, в першу чергу, за рахунок залучених коштів та збільшення прибутків. У 2007 році спостерігалось деяке зменшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є рибальство та рибництво.

Сума фінансово-інвестиційних ресурсів готелів та ресторанів у останні роки, окрім 2008 року, мала більше значення, ніж сума цих ресурсів у підприємств, основним видом діяльності яких є рибальство та рибництво (табл. 1). У 2008 році спостерігається зменшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів готелів та ресторанів, що, в першу чергу, пов'язано зі значним збільшенням збитків підприємств цієї галузі. Взагалі, основними джерелами формування фінансово-інвестиційних ресурсів готелів та ресторанів є позичкові джерела, залучені джерела та амортизаційні відрахування. Слід зазначити, що позитивним фактором, який може призвести в найближчі роки до збільшення фінансово-інвестиційних ресурсів цієї галузі, є проведення в Україні фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році. Це пов'язано з тим, що у разі проведення чемпіонату за вимогами УЕФА повинна бути збудована відповідна кількість готелів, щоб прийняти усіх туристів, які прийдуть на дані змагання.

Найбільше зростання обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є освіта, спостерігається у 2005 році. Це зростання відбулося за рахунок збільшення обсягу майже всіх видів фінансово-інвестиційних ресурсів. У 2006 році майже всі види фінансово-інвестиційних ресурсів, окрім залучених, дещо зменшилися, що призвело до зменшення загального обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів. Зменшення ресурсів, що спостерігається у 2008-му році, пов'язане, в першу чергу, зі зменшенням залучених фінансово-інвестиційних ресурсів (табл. 1).

Варто зазначити, що сума фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, в останні роки, окрім 2005-го року, постійно збільшувалася (табл. 1). Найменше при формуванні фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств використовувалось таке джерело, як чистий прибуток. Зменшення обсягу фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, у 2005-му році пов'язано зі значним змен-

шенням обсягу залучених коштів.

Обсяг фінансово-інвестиційних ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту, є в декілька разів більшим за обсяг цих ресурсів підприємств, основним видом діяльності яких є охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. Слід відзначити, що сума фінансово-інвестиційних ресурсів цих підприємств у останні роки постійно збільшувалася. В усі досліджувані роки, ці ресурси, в першу чергу, формувалися за рахунок позичкових джерел, залучених коштів та амортизаційних відрахувань. Також варто відзначити, що в останні роки загальна сума збитків підприємств, основним видом діяльності яких є надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту, перевищувала суму їх прибутків.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що в останні досліджувані роки спостерігається збільшення суми фінансово-інвестиційних ресурсів вітчизняних підприємств. Але незважаючи на це на підприємствах відчувається нестача цих ресурсів. Також спостерігається значні диспропорції при розподілі фінансово-інвестиційних ресурсів між різними галузями. Тому підприємствам України потрібно збільшувати обсяги фінансово-інвестиційних ресурсів за допомогою використання різних джерел та оптимізувати їх структуру.

Література:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / Бланк И. А. — Киев: Эльга, Ника-Центр, 2006. — 552 с.
2. Майорова Т.В. Инвестиційна діяльність: Навчальний посібник / Майорова Т. В. — Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 376 с.
3. Марголин А.М., Быстряков А.Я. Методы государственного регулирования процесса преодоления инвестиционного кризиса в реальном секторе экономики / Марголин А.М., Быстряков А.Я. — Челябинск: Южно-Уральское книжное издательство, 1998. — 324 с.
4. Пересада А.А. Инвестиційний процес в Україні / Пересада А.А. — К.: Лібра, 1998. — 392 с.
5. Просяник В.М. Инвестиційні ресурси: теоретичний та практичний аналіз / Просяник В. М. — Харків: Гриф, 2001. — 80 с.
6. Турянська М.М. Инвестиційні джерела / Турянська М.М. — Донецьк: Юго-Восток, 2004. — 317 с.
7. Дорошенко Т.В. Формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів на підприємстві / Т.В.Дорошенко // Фінанси України. — 2002. — № 9. — С. 134—137.
8. www.ukrstat.gov.ua — Інформаційний ресурс — сайт Державного комітету статистики України.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2010 р.